

Radikala Skatteplaner /

Gustafsson, Gustaf

54 K Br. 1911

National Library
of Sweden

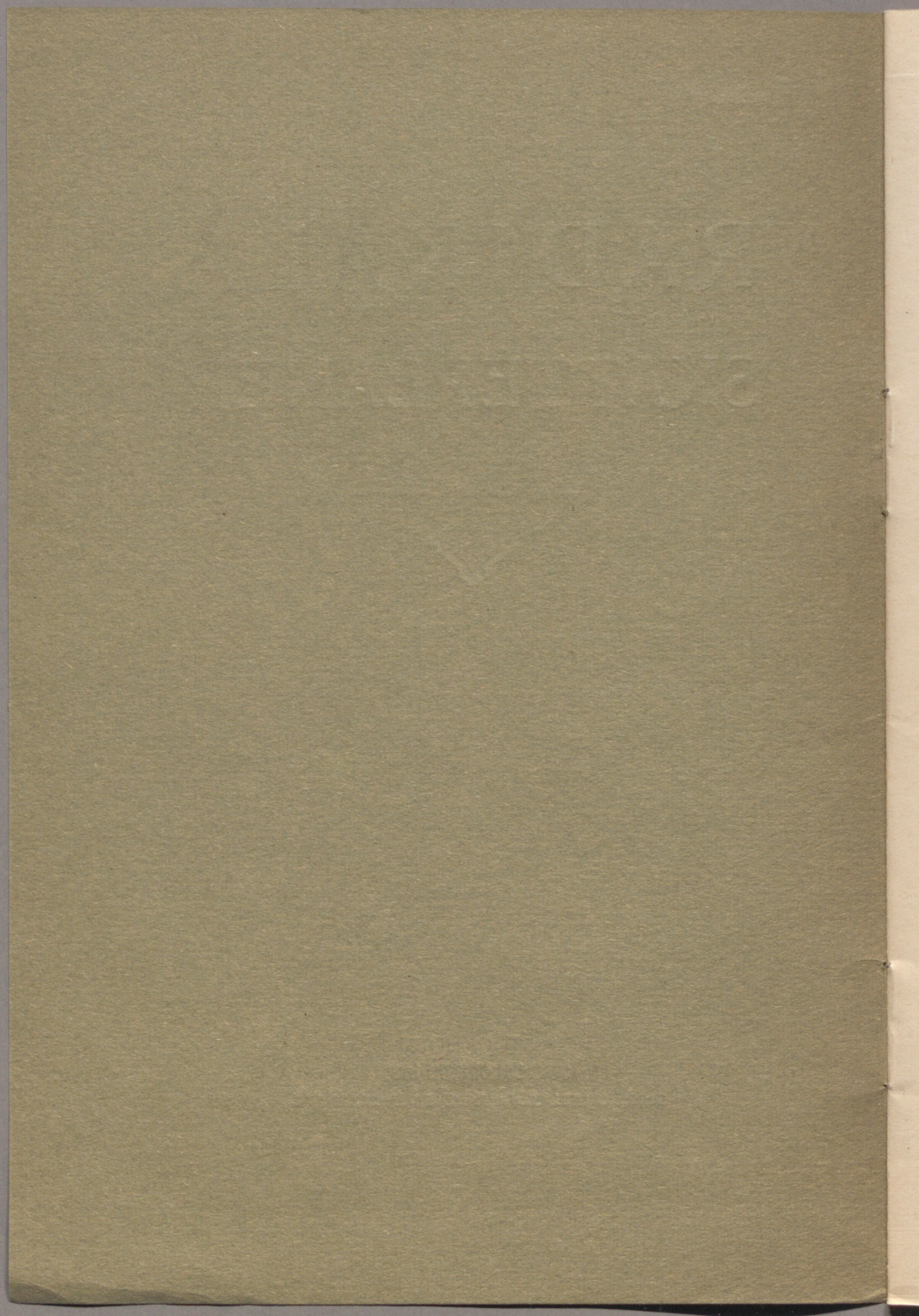
GUSTAFSSON, Gustaf

1911

RADIKALA SKATTEPLANER

STOCKHÖLM 1911
SVENSKA FOLKFÖRBUNDETS TRYCKERI A. B.

RADIKALA SKATTEPLANER

STOCKHOLM 1911
SVENSKA FOLKFÖRBUNDETS TRYCKERI A. B.

PAID

RECEIVED

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

Georgism och jordvärdeskatter.

Georgism är namnet på en i skilda länder vidt utbredd rörelse i jordfrågan, uppkallad efter den amerikanske tidningsmannen och nationalekonomiske

författaren *Henry George* (tillnamnet uttalas Djärtsch!).

Henry George, född 1839 och död 1897, har skrivit en lång rad af arbeten, bland hvilka som det förnämsta räknas äfven till svenska öfversatta "Framåtskridandet och fattigdomen". De tankar han framlägger äro icke nya; de ha tidigare utvecklats särskildt i England och där synnerligast genom Herbert Spencer och John Stuart Mill. Att emellertid rörelsen fått sitt namn efter Henry George, förklaras af dennes personlighet och framställningskonst äfvensom af flere andra omständigheter.

På socialistisk grund.

I sina reformförslag utgår George från att jorden såsom naturens gåfva till oss alla icke kan tillhöra någon enskild utan *samhället*. Den enskilde har jorden liksom i uppsägbart *lån* af samhället och bör för lånet betala skälig *ränta*. Naturen har emellertid icke lämnat jorden odlad eller bebyggd. Allt det värde, som tillkommer en egendom på grund af därpå nedlagd *mänskligt arbete*, må betraktas som innehafvarens enskilda och fulla egendom, men heller icke mera! För återstoden — "det nakna jordvärdet" — bör han till samhället betala skälig ränta. Till formen sitter jordinnehafvaren på sin gård som nu och kallar den sin, men i verkligheten har jordvärdet indragits till samhället och för detta värde erlägger han ränta. På de radikala jordreformatorernas språk kallas detta "*jordvärdets socialisering*", d. v. s. dess förvandling till *samhällelig egendom*.

George hade en underbar förmåga att härleda alla samhällets brister från den nuvarande jordäganderätten, liksom att utmåla alla härligheter, som skulle följa, om "jordräntan" enligt hans förslag indroges till samhället. Denna "ensamskatt" — *single tax* — skulle ersätta alla andra skatter till kommun och stat, icke blott direkta utan äfven indirekta. Tullar och liknande skatter skulle kunna afskaffas och alla förnödenheter sjunka i pris. Kapital, arbete

och företagsamhet skulle bli utan tryckande skatter, — industrien skulle blomstra oerhördt! För den odlade jorden skulle värdeskatten fullt motsvara räntan å hela jordvärdet — *allt* värde vore ju där *naket* jordvärde. För innehafvaren blefve därmed ingen idé att behålla sådan jord, — den skulle för så godt som intet kunna fås af hvem som helst. Tillgången på jord skulle därmed praktiskt taget bli obegränsad. För den odlade och bebyggda jorden komme ju skatteafdrag för odlings- och byggnadsvärden; det s. k. nakna jordvärdet skulle här endast utgöra en del af det samlade värdet. Ju högre odling dess mindre andel skulle det nakna jordvärdet utgöra, alltså: desto lättare skulle jordvärdeskatten bäras. Följaktligen borde denna värdeskatt på allt sätt främja jordens odling.

I Sverige har georgismen sin främste målsman i skriftställaren *Johan Hansson*, stiftaren af "*Ekonomiska frihetsförbundet*", hvarom i det följande skall mera berättas. Vid detta förbunds första s. k. höststämma, som hölls i Stockholm den 16—18 sept. 1910, förklarade Stockholms socialistiske borgmästare hr *C. Lindhagen* helt öppet, att samhället på nyss angifna väg i själfva verket "*sopar till sig all jordegendom*". Senare har hr *Hj. Branting* genom en artikel i Soc.-Demokr. (d. 8 febr. 1911) påvisat, att "om någon åskädning går löst mot den privata äganderätten till jorden, är det väl Henry Georges". Man får vara erkännansam för, att det sålunda från rent socialistiskt håll otvetydigt medgifves, att det här gäller att beröfva den enskilde hans egendom och indraga den till samhället.

Med hvad *rätt* skulle sådant ske? Jo, svarar man, jorden är naturens gåfva till oss alla och kan sålunda endast höra samhället till. Så har det en gång varit — vi ha minnet däraf kvar i ett ord sådant som "allmänning". Men den som *nu* köper en egendom får ingenting till skänks. Han får betala hvar enda bit, äfven det som en gång var "naturens gåfva" och det som under tidernas lopp tillkommit som "oförtjänt värdestegring". Till och med en af jordreformrörelsens ifrige målsmän, doc. *Sv. Brisman*, skriver härom ("*Jordreformen*", Verdandis småskrifter n:r 150, sid. 36): "Det vore tydligen stridande mot moderna rättsprinciper att utan ersättning beröfva jordägarna en betydlig del af deras egendom — — Man kan nämligen ej säga, att det jordvärde, som nu förefinnes på en jordegendom, verkligen är oförtjänt. Sanningen är, att det en gång varit oförtjänt men i regel ej är så. Det har ju uppstått för långa tider tillbaka och småningom ökat till sin nuvarande höjd. De inträffade värdestegringarna ha sålunda tillfallit föregående ägare — — Den siste ägaren, som köpt egendomen för sina genom eget arbete förvärfvade pengar, har ej fått något af dem".

Därmed ramlar hela *den rättsliga grunden* för införande af en allmän jordvärdeskatt. I förevarande afseende tillfoga vi ytterligare, att nyss åberopade förf., *Sv. Brisman*, också uppvisat, att georgismens praktiska genomförande skulle möta alltför stora hinder. "Det är nämligen i regel omöjligt att mer än på ett högst

ofullkomligt sätt skilja jordvärdet från förbättringarnas värde — Härtill kommer, att för närvarande hela vårt kreditväsen i sådan grad är byggt på beläning af fastigheter, att en indragning af jordröntan skulle medföra en hopplös rubbning i detta och sålunda föra hela samhället in i svårigheter af oberäknelig räckvidd. Dessutom möta äfven andra hinder af praktisk art. Dessa skäl ha gjort att georgismens program i denna punkt faktiskt öfvergifvits. Kraftvet på hela jordröntans indragning har närmast ersatts med kraftvet på en måttlig, socialpolitiskt väl afvägd jordvärdeskatt."

Tyvärr håller denna sistnämnda uppgift alldeles icke streck. Den svenska georgismens målsmän, hr Joh. Hansson och hans Ekonomiska frihetsförbund, vilja *alldeles icke* stanna vid "en måttlig, socialpolitiskt väl afvägd jordvärdeskatt", utan gå till och med vida *längre* än Henry George. Men i alla fall — äfven mot hr Sv. Brisman *allmänna jordvärdeskatt*, låt vara mera "moderat", ha våra jordägare all anledning att kraftigt och enigt protestera. Själfr erkänner hr Brisman, att äfven en sådan kan vara betänkelig med hänsyn till jordbrukets kreditförhållanden. Han återger därför som "mycket beaktansvärdt" ett tyskt förslag att en allmän jordvärdeskatt endast skulle införas i samband med att staten öfvertog hypotekslånens amortering till utlandet. I den mån dessa lån slutbetalts skulle staten ha jordvärdeskattna som kvarstående behållning. Förmodligen är det dylika lösa hugskott, som föranlett en del socialdemokratiska ungdomar att i tal och skrift för våra jordbrukare vifta med löften om att de skola befria bönderna från hypoteksrentorna. Att ständiga jordskatter skulle komma i stället tiger man omsorgsfullt med.

Jordvärde- och jordvärdestegringskatt.

I länder med varmt och mildt klimat kan jordbruket reda sig med mycket få och mycket billiga åbyggnader. Är då jorden på köpet mycket bördig, så komma ju odlings- och byggnadsvärden att här spela en ringa roll gent emot det "nakna jordvärdet". Jordvärdeskatten kan här tänkas bli mycket gifvande äfven för jordbruksfastigheter.

Annorlunda hos oss. I vårt kalla klimat behövas å en jordägendom många åbyggnader, omsorgsfullt byggda och sålunda jämförelsevis dyrbara. Byggnads- och odlingsvärden uppgå förenade till sådana belopp, att de ofta fullt ut eller i det allra närmaste motsvara egendomens hela värde. Det skulle sålunda beträffande *jordbruksfastighet* hos oss icke bli mycket att lägga värdeskatt på, om *nämligen* skattefrihet ärligt medgifves för alla de värden, som skapats genom mänskligt arbete. Men därför ha också hr Joh. Hansson och hans Ekonomiska frihetsförbund sina alldeles *särskilda* skattemetoder för oss, hvarom närmare skall berättas i det följande.

En undantagsställning intager jorden inom eller invid städer och större samhällen, särskildt i storstäderna. Tomtprisen kunna här uppgå till otroliga belopp, — de ha t. ex. i Stockholm på sina

ställen öfverstigit 1,100 kr. pr kv.-metern! Är det så fråga om obebbyggda tomter, kan man ju ej tala om några byggnadsvärden. En jordvärdeskatt skulle alltså *här* verkligen gifva ganska mycket. De principiella betänkligheterna stå emellertid kvar, men bli onekligen väsentligen mindre, om skatten får formen af en varsamt genomförd jordvärdestegringskatt. Tomter inom eller invid städer eller större samhällen växa ju ofta hastigt i pris, hvilket ej sällan eller till oväsentlig del kan bero på nya samfärdsleder eller andra orsaker, som vederbörande *samhällen* gjort dryga uppoffringar för. Det kan i sådana fall ej synas obilligt, om *samhällena* finge någon andel af nämnda s. k. "öförtjänta jordvärdestegringar", d. v. s. värdestegringar som uppstått utan ägarens förskyllan. I andra fall kunna motsvarande stegringar förklaras af det ständiga "jobbet" med tomter, hvarunder prisen oafslätligen pressas i höjden, hvilket i sin ordning medför olidligt stigande hyror. I sin mån skulle detta "tomtjobb" dämpas, om samhället finge rätt att, när de här berörda egendomarne flyta om ägare, få någon andel af inträdd värdestegring. I hvarje fall kan man förstå, att frågan om jordvärdestegringskatt för vissa undantagsfall blifvit aktuell hos oss som i andra länder. *Demna* fråga har som bekant hos oss af regeringen gjorts till föremål för en särskild utredning och förslag kan när som helst väntas till riksdagen.

Spörsmålet om införande af jordvärdestegringskatt för vissa undantagsförhållanden är emellertid — det må noga framhållas — en helt annan fråga än den om en *allmän jordvärdeskatt*, tillämpad på all landets jord.

»Jordreformföreningar».

Som förut är nämnt har georgismen i Sverige haft sin varmaste förespråkare i skriftställaren *Joh. Hansson*. På hans tillskyndan bildades i jan. 1906 i Göteborg den första *jordreformföreningen* i Sverige och hr Hansson blef själf dess förste ordförande. Under året bildades vidare föreningar i Stockholm, Karlskrona, Östersund m. fl. städer och köpingar. Öfver hufvud ligger något betecknande i, att dessa *jordreformföreningar* höllo sig till städer och stadsliknande samhällen, men aldrig trängde ut på landsbygden. Det har — hos oss som i utlandet — varit de dryga hyrorna i städerna, som skapat en stark opinion mot "tomtjobberi" m. m. och därmed sympatier för åtgärder, som man hoppades skulle verka dämpande mot sådant. Så kan också förklaras, att t. ex. i Karlskrona personer ur de mest skilda läger inträdde i jordreformföreningen. Mycket litet har man uppenbarligen tänkt på den allmänna jordvärdeskatten, dennas våldsamma ingrepp i äganderätten och betänkliga följder.

Från den första jordreformföreningen i Göteborg berättar hr *Joh. Hansson* i *Social Tidskrift* (juni 1906), att den från början vann anslutning från ett par nykterhetsloger af *N. G. T. O.* "Logerna — skriver han — utse ombud med uppgift att bevista diskussionerna i jordreformföreningen för att därefter redogöra för desamma å logemötena. Detta sätt att sprida kännedom om jordreformidéerna i större kretsar är tydligen mycket ändamålsenligt. De båda logerna

ha här gifvit ett exempel, som bör mana till efterföljd äfven för andra föreningar med sociala syften".

Från början har alltså hr Hansson vetat att särskildt locka nykterhetsfolket med sina radikala jordvärdeskatte. Det har skett under förespegling att på denna väg medel lätt skulle vinnas att ersätta de luckor i statens och kommunernas kassor, som genomförandet af ett rusdrycksförbud skulle medföra. Ännu ifrigare har hr Hansson varit att draga in nykterhetsfolket i Ekonomiska frihetsförbundet. För öfrigt erinrar han själf (i Ekonomiska frihetsförbundets organ *Budkavlen* 1910, n:r 6), att redan före den första jordreformföreningens bildande *Göteborg. H. T. och Karlstads-T.* tagit till orda för en jordvärdeskatt för att ersätta spritmedlen, hvilka artiklar vidare spredos genom nykterhetspressen. Denna har allt sedan dess flitigt behandlat denna fråga.

I jordreformföreningen i Karlskrona blef från början kaptenen frih. *Erik Palmstierna* den ledande kraften. Han flyttade emellertid snart till Stockholm och blef därmed själen i hela jordreformföreningsrörelsen, särskildt såsom utgifvare af föreningens skriftserie. Emellertid drogs han efter hand alltmer mot den rena socialismen, — han nöjde sig icke längre med att *Jordruntan* indrogs till staten, utan själfva *Jorden* borde bli samhällelig egendom och därefter utlämnas i småarrenden med s. k. besittnings- eller ärftlig arrenderätt (se uppsatsen "Besittningsrätt eller full äganderätt?"). Frih. Palmstierna drog med sig jordreformföreningarna i sin egen utveckling, men detta synes orsakat splittring och rörelsens upplösning. Hr Joh. Hansson, som alltjämt stannat kvar på georgismens ståndpunkt, lämnade jordreformföreningarna åt deras öde och har nu skapat sin särskilda organisation i:

»Ekonomiska frihetsförbundet».

Detta förbund tillkom under 1909 och fick redan samma år sitt organ i den af hr *Joh. Hansson*, förbundets ordförande, utgifna månadsskriften *Budkavlen*. I förstone var förbundets expedition förlagd till Filipstad, men på hösten 1910 flyttade hr Hansson till Stockholm, — expeditionen och *Budkavlen* följde med.

Ekonomiska frihetsförbundet består dels af *enskölda* medlemmar, som få erlægga den afgift de själfva bestämma, dels af hela föreningar, som kunna anmäla sig till medlemskap mot frivillig afgift. De föreningar, som mest anslutit sig, utgöras af socialdemokratiska fackföreningar och ungdomsklubbar, kooperativa föreningar och framför allt nykterhetsloger.

Denna radikala agitation stödes verksamt genom *utländska* penningmedel. *Joseph Fels* är namnet på en amerikansk-engelsk mångmillionär af tysk-judisk härkomst, hvilken vunnit sin kolossala förmögenhet på tvål- och såpfabriker i Amerika och England och för hvilken Henry Georges lärar — enligt hans egna ord — blifvit "en religion i ordets bästa betydelse". Han stöder i olika länder agitationen för dessa läror och har för 5 år framåt lofvat rörelsen i Sverige att tillskjuta lika belopp som denna själf genom frivilliga insamlingar kan åstadkomma. Tack vare detta frikostiga löfte har

man på Budkavlens omslag fått läsa: "Joseph Fels står till tjänst att väga upp hvilka belopp vi än kunna få in. Vi uppmana våra vänner att på allt sätt hjälpa till med denna tacksamma insamling". — Första året kom den svenska insamlingen öfver 4,000 kr., alltså motsvarande belopp från Joseph Fels.

Med stöd af medel från Fels-fonden kan Ekonomiska frihetsförbundet drifva en kraftig agitation: genom månadsskriften Budkavlén, genom en serie af flygskriffter, genom "studiekurser" inom olika föreningar på skilda håll i landet o. s. v. Enligt uppgift i Budkavlén tillhandahållas "maskinskrifna" eller "som manuskript tryckta" föredrag för dessa studiekurser eller eljest till uppläsning inom olika föreningar. Dessutom verka särskilda föredragshållare, af hvilka de mest anlitade äro småbrukaren Gust. Johansson, Angsta, och fru Jenny Bergkvist-Hansson.

Som ett litet betecknande smådrag för hur ifrågavarande agitation bedrivs, må antecknas, att Budkavlén i n:r 1 för 1910 omnämner en gåfva på 200 kr. från Danmark "för spridning af Ekonomiska frihetsförbundets skrifter bland Brunnsviks folkhögskolas elever".

Jordskatter som räcka till.

Budkavléns första n:r för 1910 inledes med en längre artikel om "tullmedlens fullständiga aflösning medels en jordvärdeafgift". Den är ur många synpunkter synnerligen upplysande.

Vi ha förut påpekat, att i vårt land byggnads- och odlingsvärden för en jordegendom spela en så stor roll, att det s. k. nakna jordvärdet icke borde lämnna mycket att beskatta. Men hr Joh. Hansson räknar annorlunda. Han finner det ej för mycket att sätta det s. k. nakna jordvärdet för hela Sverige till **omkr. 7 milliarder**, d. v. s. ungefär *lika* med det officiella fastighetstaxeringsvärdet! Detta sistnämnda är nämligen enligt hr Hanssons mening alldeles för lågt, ja så mycket för lågt, att underskottet kan anses motsvara byggnads- och odlingsvärden. Och när han på detta sätt fått beräkna det s. k. nakna jordvärdet till omkr. 7 milliarder, finner han det helt lätt att under loppet af 12 år pålägga detta jordvärde en efter hand växande skatt, som efter 12-årsperiodens slut *ärligen* skulle uppgå till —

111 millioner kronor.

För detta belopp skulle tullarne kunna helt afskaffas, spritmedlen ersättas och rusdrycksförbud kunna genomföras, medel vinnas till ålderdomspensionering o. s. v. De små jordbrukarne skulle i billigare pris å förnödenheter, ålderdomsförsäkring m. m. få riklig ersättning för de jordvärdeskatter, som komme på deras jord, medan de *store* — ja, de få gifvetvis gå under, men det är ju för georgismen en hufvuduppgift att få de stora gårdarne att falla sönder. Detta har för öfrigt hr Hansson tidigare på det klaraste utvecklat, nämligen i majhäftet 1907 af Social Tidskrift. Där får man också ganska tydligt besked om, att det från hr Hanssons och hans meningsfränders sida knappast är fråga om någon *skattereform*, låt vara än så radikal, utan hufvudsaken är att finna ett medel nog våldsamt att framkalla — *social revolution*.

"Upptar" — skrifver han här — "stat och kommun en afgift af jorden, som motsvarar vanlig ränta på jordvärdet, så skall ingen, som är vid sina fem sinnen, under någon längre tid hålla på jord, vattenfall, malmfält eller tomter, som ej ge en motsvarande afkastning". Öppet säges alltså här ifrån, att denna jordpolitik syftar till att i stor utsträckning tvinga bort de nuvarande jordägarna från deras egendomar. Särskildt vill hr Hansson i första hand rikta slaget mot herregårdarna. Han framhåller härvid först, att det mindre jordbruket under nuvarande förhållanden är den mest ändamålsenliga driftformen. "Godsägarna ha, fortsätter han, redan nu betydande svårigheter att kämpa mot, — de stora egendomarne visa därför också en stark tendens att falla sönder. Kom så härtill en jordvärdeavgift, som fastställdes — icke efter hvad herregårdsjorden i herremannens händer faktiskt ger utan efter hvad den normalt *kan* afkasta, d. v. s. som småbruksjord —, så kan ingen rätt godt vara i tvivel om, hur det skulle gå med våra herregårdar".

Den fria tillgången på jord skulle, betonar hr Hansson vidare, i sin ordning medföra, att mycket litet folk strömmade in till städerna. "Arbetarne från landsbygden skulle komma till industrisamhällena med sådana kraf på lifvet, att arbetsgifvarne, som ej inneha en privilegierad ställning genom skyddstullar, helt säkert skulle skörda en mycket blygsam vinst utöver den rättmätiga ersättningen för deras eget arbete. — — Hvad som blir tillbaka af utsugning, sedan de naturliga och konstlade monopolen afskaffats, skall helt säkert *den kooperativa sammanlutningen* — som, sedan jordreformen genomförts, finge helt annorlunda fördelaktiga betingelser att verka under — göra slut på."

Det kan vara nog med detta korta utdrag. Hvar och en finner ju, att det här ej är fråga om *skatt*, utan om helt andra ting. Emellertid skola vi ej uppehålla oss längre därvid, utan i stället återgifva hvad hr Hansson betecknar som "våra närmaste kraf". Den saken utvecklas i *Budkavlen* nov. 1910. Främst kräves en reformerad *jordvärdetaxering*, som skiljer på jordvärdet och öfriga värden. Detta är *förberedelsen* till hvad som komma skall — och motion om sådan jordvärdetaxering har i år väckts i Andra kammaren af borgmästaren *Lindhagen*. Medan utredningen pågår, bör man klargöra, hur mycket till en början bör uttagas genom jordvärdeskatt. Därvid föreslår hr Hansson först, att det bevillningsfria afdraget å inkomstskatt bör höjas till 2,000 kr. och de härigenom minskade inkomsterna till stat och kommun ersättas genom jordvärdeskatt. Vidare böra tullarne på risgryn, sydfrukter, kaffe och andra kolonialvaror upphävas. Ytterligare bör staten frigöra sig från en del af spritmedlen och en del af sockerskatten samt förbereda införandet af en ordentlig ålderdomspensionering. Detta kan ske genom jordvärdeskatte, som då visserligen "skulle *mångdubbelt* öfverstiga hvad fastighetsbevillningen inbragte", men i alla fall icke tynga de små jordägarna, eftersom de skulle få billigare lefnadskostnader och andra fördelar. "De största jordägarnes fosterlandskärlek kommer visserligen att sättas en smula (!) på prof, men de äro väl ärliga män och mena att de älska sitt fosterland, när de så ofta tala därom!"

Hur hr Joh. Hansson lockar de små jordbrukarne.

Att hr Hansson och hans meningsfränder vilja snarast möjligt komma de större jordägarna till lifs, är uppenbart. På denna väg hoppas de, att tillgången på jord skulle bli obegränsad, jorden sjunka oerhördt i pris och bli lätt tillgänglig för alla. Med dessa utsikter söker man särskildt locka småbrukare och har på den vägen vunnit stor utbredning bland Danmarks "husmän" för de geogistiska idéerna. Liknande lockbeten användas också gent emot de svenska småbrukarne och att det ej sker förgäfvets framgår af följande uttalande af småbrukaren Gust. Johansson i Angsta (Budkavlen nov. 1910):

"Redan det första säkra ryktet om, att afgift å jordvärdet skall i lag bestämmas, kommer att *skrämma* mycken jord ut i marknaden. En successiv höjning af jordvärdeafgiften afrundat de stora egendomarne mer och mer" o. s. v.

Och nog är det sannt alltid, att hr Hanssons skattereformer skulle med ens krossa det stora jordbruket och "skrämma mycken jord ut i marknaden". Den utomordentliga tillgången på jord till salu skulle vidare i motsvarande grad sänka alla jordpris. Men hvad skulle detta betyda för den *lille* jordägaren? Ja, hvad betyder det för en småbonde, hvars gård är värd t. ex. 12,000 kr. men som har 10,000 kr. i skulder, — hvad betyder det för honom, om gårdens värde sjunker till 8,000 kr.? Skulderna stå kvar vid 10,000 kr. men tillgångarne ha sjunkit till 8,000 kr., — han är en *ruinerad* man! Man skall vara ett barn, om man ej begriper, att en allvarsam jordbrukskris går ut öfver *alla* jordvärden och drager i sin hvirvel med sig både stora och små.

Sveriges jordbrukare, stora och små, ha framför allt intresse af *fasthet* i jordvärdena. Gå dessa *uppåt*, då kan detta vara bra för de *nuvarande* jordägarna, som få sälja jorden med god vinst, men för de *blifvande* ägarne ställer sig då jorden för dyr. Sjunka åter jordprisen, då kan detta vara bra för *köpare* af jord, för blifvande ägare, men det blir samtidigt de *nuvarande* ägarnes ruin. Stora och små jordägare ha i detta fall alldeles samma intresse.

Hvad angår hr Hanssons lockelser till små jordbrukare med billigare lefnadskostnader, ålderdomsförsäkring o. s. v. må man väl göra en fråga. Om hr Hansson får lägga 100 mill. kr. i skatt på jorden, så gå säkert de större jordägarna under. Åt de *små* jordbrukarne och annat småfolk kunna för de 100 millionerna åtskilliga förmåner beredas, men *hvem* skall *vidmakthålla* dessa, då de större jordägarna gått under? Då måste ju de stora jordskatterna tagas af idel *småfolk*. Hr Hanssons läror klinga nog på många håll som inbjudning för allt fattigt folk till ett evinnerligt kalas, men omsättas de i verklighet, blir säkert fröjden kort, men stämningen "dagen efter" våldsam ruggig.

»Ekonomiska frihetsförbundet» och nykterhetsrörelsen.

Vi ha förut berättat, hur hr Joh. Hansson ställt i utsikt, att jordvärdeskattna skulle bereda utväg att ersätta spritmedlen och genomföra förbudslagstiftning. Man kan ju fråga, hvarför just jordägarna ensamme skulle bringa de ekonomiska offren härvidlag, hvarför ej detta skulle vara en allmän medborgerlig angelägenhet? Äro

jordägarna i särskild grad sänkta i dryckenskap, så att förbudslagstiftningen kan anses närmast påkallad för deras skull? Åh nej; men hr Hansson har vetat, hur ifrigt man på sina håll eftertraktar en allmän förbudslagstiftning men hvilka svårigheter möta att ersätta spritmedlen. Han har då stuckit ut sina jordvärdeskatter som ett limspö och utan vidare besinning har man från alltför många håll hoppat på och fastnat. Eftertanken måste dock vakna; när det sker, skall man nog också finna, att nykterhetsrörelsen lider af att låta sig indragas i radikal-socialistisk politik.

Enligt meddelanden i *Budkavlen* 1909—10 ha följande nykterhetsloger anslutit sig till "Ekonomiska frihetsförbundet":

af **I. O. G. T.:** logerna Persberget, Persberg;

Vapnets frid, Halmstad; Laurentius Petri, Degerfors;

Hammarö fäste, Hammarön; Union, Upsala;

Folkets väl, Båtskärsnäs; Sätra banér, Bestorp;

af **T. O.:** Templet Majblomman;

af **N. O. V.:** logerna Syskonkedjan, Falkenberg;

Vulcan, Degerfors; Sann upplysning, Oxelösund;

Reform, Ransäter; Ljusbringaren, Nyköping;

Framtidshoppet, Målerås; kretslogen Östra Värmland; S:t Göran,

Stockholm; Morgonväkten, Knifsta;

af **N. G. T. O.:** logen John Ericsson, Filipstad.

Redan i *Budkavlens* första nr får man veta, att i anledning af 70-årsdagen från Henry Georges födelse "man i nykterhetstidningarna uppmanat loger och studiecirklar att under sept. (1909) anordna Henry Georgeaftnar med föredrag och uppläsning från H. G:s skrifter". I nästa nr heter det: "Sekretariatet skall när som helst gå föreningar till handa med maskinskrifna föredrag, hvilka då kunna föredragas af någon lämplig person inom vederbörande förening. Det blir vida billigare och torde i många fall göra samma tjänst som ett muntligt föredrag".

Rätt betecknande är hvad som berättas i *Budkavlen* 1910, nr 6, från Templarordens årsmöte i Örebro. Där gillades rådets beslut om förbud för templen att ansluta sig till Ekonomiska frihetsförbundet, därför att detta ej var politiskt neutralt. "Emellertid förklarades uttryckligen, att det ej fick utgöra hinder för templen att skaffa sina medlemmar upplysning i de frågor förbundet sysselsätter sig med. Sker detta ordentligt, så ha vi ingen anledning att klaga", tillägger hr Joh. Hansson — och han tycks icke haft någon anledning heller, eftersom han själf var tillkallad vid samma årsmöte som en bland föredragshållarne.

I det hela är det mindre att undra öfver att hr Hanssons radikal-socialistiska jordskattepolitik haft ett så godt agitationsfält inom nykterhetsordnarne, då den varit så uppmuntrad från ledande håll inom nykterhetsvärlden. Sålunda har världsgoodtemplarordens chef, dir. Edv. Wavrinsky, gifvit hr Hansson och hans tidskrift följande varma rekommendation: "Det verkar på mig verkligt upptriskande och förlösande midt under allt kvalmet och allt famlande, som kännetecknar det mesta på det socialpolitiska området, att följa *Budkavlen* och *Ret*, det framstående danska organet för samma sträfvanden, i

deras principfasta rättfärdighetskraft på etisk grund. Edert ärliga och energiska sanningssökande på det samhällsviktiga etisk-ekonomiska området är erkännande värdt och förtjänar uppmuntran".

Ja, så skriver världsgoodtemplarordens chef om *Budkavlen*. Det är ju alldeles i stil härmed, att denna månadsskrift i Stockholm för närvarande (våren 1911) har gemensam expeditjonslokal med Stockholms distriktsloge af *I. O. G. T.* Samarbetet är tydligen det allra bästa.

Vid Ekonomiska frihetsförbundets höststämma i Stockholm den 16—18 sept. 1910 beslötos särskilda manifest till nykterhetsfolket, till den organiserade kvinnorörelsen, till fredsvännerna, till småbrukarne o. s. v. I manifestet till nykterhetsfolket uppmanas "alla *tänkande* nykterhetsvänner att uppta jordvärdefrågan till allvarlig överläggning". Ja, måtte så ske, — ty får *eftertanken* i dessa överläggningar vara med, då skall säkert hr Joh. Hansson få mindre anslutning från nykterhetslägret hädanefter än hittills.

»Ekonomiska frihetsförbundet» och det liberala partiet.

I en uppsats i *Social Tidskrift* (juli 1906) beskriver hr Joh. Hansson hvad georgismen egentligen är. Han ger den då en plats ungefär midt emellan *liberalismen* och *socialismen*. I en senare uppsats (*Soc.-Demokr.* den 5 okt. 1910, *Budkavlen* 1911 nr 1) har han betecknande nog gifvit sin ståndpunkt namnet "*liberal socialism*". Gent emot de liberala betonar han, att jorden och naturtillgångarna måste bli *samhällelig* egendom. Gent emot socialisterna framhålles, att icke *all* egendom eller ens alla produktionsmedlen behöfva "*socialiseras*", d. v. s. göras till samhällelig egendom. De produktionsmedel, som icke äro naturtillgångar, utan själfva produkter af mänskligt arbete, t. ex. vanliga fabriker, *behöfva* ej "*socialiseras*", men skall det ändå ske — och hr Hansson har egentligen ingenting emot den saken — bör det ske å den fria *kooperationens* väg.

Hr Hansson ställer sålunda själf sin rörelse midt emellan liberalism och socialism. Den har också sina anhängare från båda hållen. Efter allt hvad här förut yttrats är det onödigt framhålla georgismens och Ekonomiska frihetsförbundets innerliga släktskap med *socialismen*; i det fallet må ytterligare blott tilläggas, att i det "kommunalprogram", som antogs af den svenska socialdemokratiska partikongressen 1908, punkt II upptager "kommunala objektskatter, *särskildt en rationell jordvärdeskatt*". Äfvenledes har i det föregående vid flere tillfällen berörts Ekonomiska frihetsförbundets förbindelser till det liberala partiet, men i det fallet må ytterligare erinras om följande.

Ekonomiska frihetsförbundets agitation har som bekant sitt ekonomiska stöd i den s. k. *Fclsfonden*. I dess styrelse inträdde från början borgmästaren *C. Lindhagen*, som då tillhörde det liberala partiet. Kort efteråt mottog doc. *G. Kobb*, en af de liberala riksdagsmännen på Andra kammarens Stockholmsbänk, samma uppdrag, — de *innéha* detsamma alltfört. Bland bidragsgifvarne till samma agitationsfond ha i *Budkavlen* omnämnts åtskilliga kända liberala politiker, t. ex. Edv. Wavrinsky, frih. Th. Adelswärd, advokaten Emil

Gullers, redaktören G. H. v. Koch m. fl. I Budkavlen nov. 1910 uppräknas medlemmar af Ekonomiska frihetsförbundet, lämpliga att ihågkommas vid förestående revisorsval; bl. a. nämnes därvid redaktör Arv. Grundel, Frisinnade landsföreningens ombudsman! Alltså: den man, som väl framför andra företräder den frisinnade organisationen i detta land, har samtidigt slutit sig till hr Joh. Hansson och hans sträfvanden!

Redan förut har omnämnts, att liberala tidningar som *G. H. T.* och *Karlskads-T.* förordat införande i Sverige af jordvärdeskatte, innan ännu någon organiserad agitation för denna sak fanns. Upprop om penninginsamling för Ekonomiska frihetsförbundets Felsfond ha varit införda i liberala tidningar landet rundt o. s. v.

Märkligast af allt är emellertid ett meddelande, som hr Joh. Hansson gör i Budkavlen 1910 n:r 5. Det står i samband med 1910 års riksdags bifal till k. m:ts stora förslag rörande inkomst- och förmögenhetsskatt. Medan en jordbrukare hittills erlagt fastighetsbevilning efter gårdens *taxerade* värde, oafsedt om det varit missväxtår eller ej, oafsedt om jordbruket gått med vinst eller förlust, skall hans kronoskatt hädanefter rätta sig efter *verkligt behållen inkomst*. Detta alldeles tvärs emot hr Joh. Hanssons skatteidéer. Han betecknade regeringens förslag som ett steg *bakåt*; han vill nämligen ha just *fasta jordskatter*, han ville därför *behålla* fastighetsbevilningen och få den utvecklad till en verklig jordvärdeskatt. Och hör nu hvad han i *Budkavlen* 1910 n:r 5 har att berätta om det liberala partiets ställning till denna sak (vi ha tillåtit oss kursivera vissa ord i hans meddelande):

Vi ha redan innan dessa regeringens planer voro allmänt kända påvisat, hvilket stort principiellt tillbakasteg detta innebär — Äfven i dagspressen ha vi så långt möjligt sökt visa detta och vi ha, därom föreligga vittnesbörd, lyckats förmå åtminstone *någon af riksdagens mera framträdande ledamöter* att erkänna, att här rörde det sig om ett socialt tillbakasteg och ej något framsteg. Ja, vi ha t. o. m. *under hand försäkrats*, att man *inom liberala samlingspartiet* komme att göra sitt bästa för att fastighetsbeskattningen *icke slopades*, utan fick bli kvar, *tills den kunde omläggas till jordvärdeafgift*. Så mycket större var därför öfverraskningen, när det äntligen i afgörandets stund visade sig, att ej en röst höjdes från dessa håll, hvarken i bevillningsutskottet eller kammaren mot regeringens reaktionära förslag hvad fastighetsbeskattningen beträffar.

Det lär förekomma på en del håll å landet att vår allmoge är missbelåten med 1910 års stora skattebeslut på grund af det "krängel", som deklARATIONEN vållar. Man skulle i sanning hysa helt andra känslor, om man gjort sig förtrogen med hr Joh. Hanssons och hans meningsfränders jordskatteplaner. I "grefvens tid" ha våra jordägare blifvit kvitt grundskatter och fastighetsbevilning och få som andra medborgare skatta efter verklig inkomst. Hr Joh. Hansson och hans meningsfränder ha däremot velat *behålla* fastighetsbevilningen för att omdana och utveckla den till *jordvärdeskatt* — och vi få nu höra,

att man inom liberala samlingspartiet "försäkrat" hr Joh. Hansson om att man ville "göra sitt bästa" för att hjälpa honom. Våra jordägare, stora och små, böra synnerligen noga lägga detta på minnet. De ha godt af att lägga märke till hvad hr Hansson skrifer i *Bud-kavlen* nov. 1910 om angelägenheten att *göra om* 1910 års skattebeslut och att därjämte särskildt hålla på jordvärdeskatt, när det blir fråga om den *kommunala* skattereformen.

Det har — skrifer han — ett misstag nu begåtts, ett misstag, som det gäller att snarast få fullt repareradt. Den *kommunala* skattereformen är emellertid icke mindre viktig. Och här gäller det för demokratin att bättre ha ögonen öppna och att mera eftertryckligt hålla tummen på sina tjänare i riksdagen, så att man icke löper rundt med oss, äfven i denna fråga.

Ja, här gäller det för visso att valmännen hålla ögonen öppna. Man hör de radikales skatteplaner, man hör hvilka krafter som arbeta äfven inom *liberala samlingspartiet* och man hör, huru dessa skola sätta tumskrufvarne på, när fråga blir om den kommunala skattereformen. I *detta* sammanhang förstår man bäst den egentliga meningen med hvad en af det liberala partiets mest ledande män, landsskreteraren *Ax. Schotte*, yttrade i ett tal på Alnön invid Sundsvall den 10 juli 1910, då han förklarade, att "det riktiga i att slopa fastighetsbevillningen kunde debatteras", — en förklaring, som hela socialistpressen liksom och hr Joh. Hansson och Budkavlen hälsade med särskild tillfredsställelse.

Må det vara tillåtet att här göra en liten erinran! På hösten 1910 innehöllo de liberala tidningarna *Aftonbladet* och *Dagen* bestämda uttalanden mot jordvärdeskatten, hvilken med rätta betecknades som en konfiskationsåtgärd, d. v. s. en åtgärd, genom hvilken samhället helt enkelt *tager* jordvärdet från den enskilde. Då tog hr Joh. Hansson — det var i slutet af okt. 1910 — till orda i den radikala *Afton-tidningen* och förklarade:

Dagen och andra tidningar, som slå omkring sig med konfiskationsfrasen utan att veta hvad de göra, behöfva påminnas om att härom dagen förklarade en af det liberala partiets ledande män, som tillika är jurist, att våra kraf om jordvärdeafgift *icke* kunna betecknas som konfiskation. Det skedde å ett enskildt möte och jag har därför ingen rätt att uppge vederbörandes namn.

Hr *Staaff* befann sig vid denna tid i utlandet och kan alltså icke vara den utpekade. Då återstår knappast någon annan än hr *Schotte* att gissa på; hvad vi redan förut anfört leder ju för öfrigt tanken åt samma håll. I hvarje fall få vi ju äfven här bekräftadt, att planerna om införande af jordvärdeskatter ha stöd och sympatier inom själftva *den liberala ledningen*.

I oktober 1910 höll den liberale partiledaren hr *D. Persson* i Tällberg tal vid en avslutningshögtidlighet vid Vassbo landbruksskola i Dalarne och gjorde då — se *Aftonbl.* d. 26 okt. 1910 — ett skarpt

uttalande mot "välmenande och okunniga människor, som vilja öfverföra all skatt på jorden, utan att ha kännedom om jordbrukets existensvillkor". Ungefär samtidigt höll en annan liberal riksdagsman, *J. G. Forsberg* i Stolpetorp, ett tal i Vintrosa i Nerike, därvid han betecknade Ekonomiska frihetsförbundet som en afläggare åt socialismen och förklarade, att förbundets namn snarast borde tolkas så, att förbundet är fritt från allt ekonomiskt förstånd! Dylika uttalanden låta ju mycket karska och på dem skall man nog peka, då det gäller att insöfva våra jordbrukare och förklara, att de radikala planerna på jordvärdeskatte icke ha något stöd inom det liberala partiet. Vi ha dock i det föregående gifvit klara och bindande bevis för motsatsen. Sveriges jordbrukare ha ingen trygghet rörande den liberala ledningens hållning i denna viktiga punkt. Det är inte förgäves hr Joh. Hansson betecknar sig själf som *liberal socialist*.

I § 2 af Ekonomiska frihetsförbundets stadgar heter det: "I valstrider skall förbundet deltaga endast genom interpellationer till de olika partiernas kandidater om dessas ställning till de reformkraf, förbundet har på sitt program, samt genom publicerandet af Ingångna svar till upplysning för valmännen". — Vi hoppas, att förbundet infriar detta löfte. Hela landet har intresse af att här lämnas rent besked. Skulle inte förbundet vilja börja med att interpellera t. ex. hr landssekreteraren Schotte?

Hur jordvärdeskatte förberedas i riksdagen.

Budkavlen 1910 n:r 9 innehåller en ledande artikel, ur hvilken vi återgifva följande:

Vår allra närmaste uppgift är att föra fram krafvet om *särskild taxering af jordvärdet*, en uppgift, som vi hoppas alla partier skola kunna enas om, enär detta steg ju icke förpliktar att följa oss i fortsättningen. Vi ha protesterat mot den statliga fastighetsbevilningens slopande. I samband med krafvet om jordvärdetaxering begära vi nu att få detta misstag rättadt, därigenom att en *mindre* jordvärdeavgift till staten snarast införes. Samtidigt måste vi eftersträfvat en omläggning af den *kommunala* fastighetsbevilningen till ren jordvärdeavgift o. s. v.

Hvilken betecknande framställning! Först säger man sig endast begära en viss *form för taxering* och därom böra ju alla kunna vara eniga, eftersom den till ingen fortsättning förpliktar. Men redan i nästa mening får man höra, att åtminstone en *mindre* jordvärdeavgift till staten borde införas redan "i samband" med den nya jordvärdeavgiften. Och när vi sedan komma till nästa mening, så finna vi det eftersträfvansvärda i att också få en *kommunal* jordvärdeskatt! Man kan väl aldrig få ett mera slående bevis på satsen att det är farligt att räcka vissa makter ett finger blott, emedan de då snarligt plocka till sig hela handen.

Ekonomiska frihetsförbundets höststämma i Stockholm den 16—18 sept. 1901 beslöt bl. a. att till såväl k. m:t som riksdagens ledamöter aflåta framställningar rörande åtgärder för att få till stånd särskild taxering af jordvärdet i landet. Saken har därefter tagits om hand

af borgmästaren *C. Lindhagen*, som vid årets riksdag i ämnet väckt motion i Andra kammaren. Det hade han för öfrigt gjort redan 1907, ehuru ingen då fäste vidare vikt därvid. Nu har emellertid hela denna fråga trängt vida längre fram i vår politik och förtjänar mera än de flesta andra att under årets valrörelse noga belysas och diskuteras.

